HBTQ+

EN DEL AV SOCIALDEMOKRATERNAS MEDLEMSUTBILDNING

HBT-Socialdemokrater

Upplaga 1
2022

Huvudförfattare
Lena Edenbrink

Medförfattare
Ewelina Edenbrink

Idé- och textdesign
Jesper Bengtsson

Layout
Andreas Saleskog

Foton
s.4: Jonas Norén **s.8:** Wikipedia **s. 13:** Pixabay **s. 17:** Mikael Landelius
s. 19: Socialdemokraterna **s. 21:** Pexels **s. 23:** Andreas Saleskog
s. 24: Arkvibild **s. 26:** Wikipedia **s. 29:** Socialdemokraterna **s. 32:** Wikipedia

Innehåll

Förord 5
Kort introduktion 6

1. HBTQ+rättigheter är mänskliga rättigheter 9

Heteronormen och diskrimineringen 11
Vad är kön? 12
Vad står bokstäverna för? 13
Varför är det viktigt att definieras med en bokstav? 17
Diskussionsfrågor modul 1 20

2. Vägen hit 21

HBT-Socialdemokraters historia 22
Socialdemokraterna och hbtq+frågorna 25
Pride - från uppror till kärleksfull manifestation 26
Regnbågsflaggan - vad är grejen med den egentligen? 29
Diskussionsfrågor modul 2 30

3. Vägen framåt 31

Hbtq+ i världen 31
Vunna kamper måste vinnas om och om igen 35
Vad ska vi göra nu? 35
Uttdrag från HBT-Socialdemokraters politiska plattform 36
Diskussionsfrågor modul 3 39

Daniel Andersson, förbundsordförande

Förord

Att vi, var och en bildar oss och skaffar ny kunskap är en av de viktigaste framgångsfaktorerna bakom det samhälle vi har idag. Att vi fortsätter bilda oss kommer att vara minst lika viktigt framöver.

Det är med både stolthet och glädje HBT-Socialdemokrater tillsammans med Socialdemokraterna tagit fram detta studiematerial som fokuserar på just hbtq+området.

När en rörelse som HBT-Socialdemokrater växer, växer också behovet av att utbilda, och inte minst stärka arbetet för att du som medlem ska kunna vara med och utveckla våra frågor.

Detta material vill skapa förståelse, lyfta in nya aspekter och ge dig som deltagare möjlighet att se hur frågorna berör hela vårt samhälle. Detta för att ska kunna använda kunskapen till att ta ännu bättre beslut, skapa ännu bättre reformer och tillsammans göra det Sverige vi lever i till en ännu bättre plats.

Studiematerialet är bra på så många sätt – inte minst det faktum att du som deltagare och handledare kan använda det genom att exempelvis plocka ut delar eller stycken eller, kör modul 1-3 i rak följd – helt beroende av vad du är intresserad av eller vill komplettera just din utbildning med.

Vi är glada och stolta att materialet sett dagens ljus.

Många har bidragit, både med kunskap och stort engagemang och jag vill självfallet rikta ett stort tack till alla er.

Tack!

Daniel Andersson
Förbundsordförande
HBT-Socialdemokrater

Kort introduktion

En bit på väg men långt kvar till målet

Det finns säkert de som tycker att det är lite märkligt att det behövs ett särskilt studiematerial om hbtq+personer och deras rättigheter. Det sägs ju till exempel att vi lever i ett av världens mest jämställda och jämlika länder, ett land som skrivit under ett antal konventioner som rör mänskliga fri- och rättigheter och ett land där de allra flesta medborgare förmodligen - på en direkt fråga - skulle säga att de både får och kan uttrycka sig själva och sina åsikter utan risk för negativa konsekvenser.

På ytan kan det säkert vara sant, men om vi skrapar lite hittar vi en helt annan verklighet.

Då hittar vi exempelvis ett samhälle som fortfarande baseras på den tvåkönsnorm som vi alla präglas av, då hittar vi både homo- och transfobi och inte minst hittar vi tydliga exempel på den okunskap som präglar mångas syn på alla dem som lever utanför den norm som säger hur vi ska vara, uttrycka oss och till och med se ut.

Positionerna har visserligen flyttats fram och visst, vi har kommit en bit på väg.

Ändå återstår mycket att göra.

I dagens Sverige diskrimineras fortfarande transpersoner på arbetsmarknaden, inom vården och i skolan - från grundskolan via gymnasiet till universitetet. I dagens Sverige tycker människor fortfarande att det är konstigt och lite märkligt om två män med barn flyttar in i lägenheten eller huset bredvid, och transpersoner blir skrattade åt och pekade på när de går och handlar mjölk eller tankar bilen. Att bli tilltalad med det namn som bäst stämmer överens med ens könsuttryck på vårdcentralen eller hos tandläkaren är ingen självklarhet, inte heller att få tillgång till ett omklädningsrum eller en toalett där jag slipper förklara och försvara min könsidentitet. Alla bidrar vi dessutom till att upprätthålla tvåkönsnormen.

Tänk dig att du får en ny arbetskamrat eller presenteras för en ny medlem i din s-förening och ni börjar småprata. “Är du gift”, kanske du frågar din kvinnliga kamrat eller kollega. “Ja”, svarar personen - och din följdfråga kanske blir “jaha, vad gör din man då?” eller “är han också medlem i partiet?”. Vi utgår ofta från att människor tillhör normen.

Låt oss vara tydliga.

Vi har kommit långt på vissa områden, de senaste decennierna har oerhörda framsteg gjorts för att garantera att alla, oavsett sexuell läggning och könsidentitet, blir bemötta med den respekt som alla människor har rätt till. Såväl i Sverige som i många andra länder i världen har principerna om

likabehandling och icke-diskriminering blivit en del av ländernas lagar och en viktig del av den politiska debatten. Oaktat detta återstår det självfallet mycket att göra även i Sverige. En hel del faktiskt.

Det här materialet handlar om hbtq+rättigheter - om grunderna, fakta om olika begrepp och definitioner. Det innehåller en genomgång av viktiga reformer, vilka politiska frågor som är aktuella i dag och läget i andra delar av världen.

Materialet vänder sig till alla inom arbetarrörelsen som vill bli bättre på att förstå frågornas karaktär och vara med i arbetet för mänskliga rättigheter för alla.

Det handlingsprogram som antogs av Socialdemokraternas partistyrelse den 1 juni 2019 är ett viktigt bakgrundsdokument, liksom HBT-Socialdemokraters politiska plattform och skriften "Kärlek, kamp och reformer" som togs fram av HBT-Socialdemokrater 2015.

Vi rekommenderar att du läser dem parallellt med det här materialet.

Detta är i grunden tänkt som en studiecirkel om tre träffar som bygger på moduler. Det kommer fler moduler för er som vill fördjupa er ytterligare. Självklart är det helt upp till dig och dina kamrater i studiecirkeln att avgöra hur ni vill lägga upp just er cirkel. Materialet kan också fungera som underlag för samtal under ett möte, kanske ett seminarium, eller för fler träffar.

Ämnet är omfattande och viktigt.

Det finns gott om fördjupningsmaterial, såväl böcker och pamfletter som filmer och poddar. Det viktiga är att diskussionen hålls levande och att de frågor som reses i hbtq+rörelsen finns med inom hela socialdemokratins arbete.

Sist men inte minst.

Det är HBT-Socialdemokraters förbundsstyrelse som tillsammans med Socialdemokraterna beslutat att ta fram ett studiematerial med fokus på hbtq+frågor och det är HBT-Socialdemokraters förbundsstyrelse som antagit materialet som sitt.

Var och en av ledamöterna i förbundsstyrelsen har egna, personliga upplevelser av att antingen själva leva som, eller som närstående till hbtq+personer, såväl i Sverige som i Socialdemokraterna. De vet, ända in på bara skinnet, att behovet av mer kunskap är stort. Åtminstone om vi ska komma vidare och tillsammans kunna skapa ett Sverige med plats för alla. •

”Vi socialdemokrater eftersträvar ett samhälle som ger alla människor möjligheter att förverkliga sina livsprojekt. De ska kunna finna ett utlopp för sina bästa stämningars längtan. Det är innebörden i vårt, frihetens, samhälle. Ty vi är och förblir en frihetsrörelse.”

Hjalmar Branting, Sveriges första socialdemokratiska statsminister

Modul 1

Hbtq+rättigheter är mänskliga rättigheter

”Vi socialdemokrater eftersträvar ett samhälle som ger alla människor möjligheter att förverkliga sina livsprojekt. De ska kunna finna ett utlopp för sina bästa stämningars längtan. Det är innebörden i vårt, frihetens, samhälle. Ty vi är och förblir en frihetsrörelse.”

Orden är ursprungligen Hjalmar Brantings (1907) och citerades av Olof Palme i ett tal inför valet 1984, som en sammanfattning av socialdemokratins ideologiska kärna: Alla ska ha möjlighet att förverkliga sina livsprojekt. Alla ska vara fria att utvecklas som individer. Ytterst handlar detta om mänskliga rättigheter. Allas rätt betyder just detta – allas rätt. Oberoende av social, kulturell eller etnisk bakgrund. Oberoende av könsidentitet eller sexuell läggning.

På det viset är arbetet för hbtq+rättigheter nära sammanlänkat med hela socialdemokratins vision om det goda samhället, visionen om ett samhälle där allas mänskliga rättigheter respekteras.

För socialdemokratin har det länge varit självklart att mänskliga rättigheter hänger samman, att könsidentitet och sexuell läggning är en viktig del av de mänskliga rättigheterna. Så här sade till exempel dåvarande utrikesminister Anna Lindh i en interpellationsdebatt i riksdagen år 2001:

”Gällande internationella och europeiska konventioner om mänskliga rättigheter behandlar de inte uttryckligen frågan om sexuell läggning. Men den grundläggande principen om icke-diskriminering, såsom den finns nedlagd i samtliga internationella konventioner om mänskliga rättigheter, gäller naturligtvis för alla människor. Ingen får således diskrimineras på grund av sin sexuella läggning.”

Socialdemokratin menar att individuell frihet ofta måste uppnås genom gemensam politisk kamp. Arbetet för allas frihet, att förverkliga “sina bästa stämningars längtan”, har för den socialdemokratiska rörelsen alltid varit nära länkat till arbetet för jämlikhet. Rent formella rättigheter är det första steget, det måste också finnas möjligheter att verkligen använda dem. Möjligheten att faktiskt göra det påverkas av samhällets normer och föreställningar, det ekonomiska systemet, sociala villkor och en rad andra faktorer. Sjukförsäkringen är ett bra exempel på det. Under årtionden har samma sjukförsäkring som borgerligheten motarbetade blivit helt självklar också för dem, som en del av den svenska modellen. »

Det betyder att fullt utvecklad frihet för alla kräver gemensamma insatser genom exempelvis lagstiftning, välfärdsreformer och utbildning. Det är ett sätt att skapa möjlighet för fler att inte bara ha rätt att vara sig själva, fatta fria och självständiga beslut, utan betyder också att du har praktisk möjlighet att göra detta.

I den andan har socialdemokratin tidigt gått i spetsen för eller stöttat viktiga reformer som stärkt hbtq+personers rättigheter. För att genomföra dem har det krävts ett intensivt politiskt arbete, ofta i opposition mot starka konservativa krafter. Men självklart har socialdemokratin inte alltid haft dessa frågor på agendan. Socialdemokraterna bildades år 1889, i den tidens Sverige rådde andra föreställningar om samhället än det gör idag. Socialdemokraterna har styrt Sverige i tider där hbtq+personer farit illa. I takt med att samhället förändrades var socialdemokratin i många frågor tidig med att inkludera också hbtq+personer i begreppet "jämlikhet". HBT-Socialdemokrater skapades inte ur ett vakuum. Vi bildades för att det fanns ett behov hos socialdemokratiska hbtq+personer att synliggöra frågorna och gå ihop för att kräva sin rätt. På den tiden saknades det, och hbtq+personer ansågs fortfarande vara ett så kallat särintresse.

Idag är det vedertaget att hbtq+personer inkluderas i, och omfattas av, de mänskliga rättigheterna, och socialdemokratin står givetvis också upp för det. Genom hela det här materialet kan du läsa om de historiska händelser som bit för bit inkluderat hbtq+rättigheter i begreppet mänskliga rättigheter. Du hittar även de milstolpar som gjort att vi i Sverige och världen närmar oss det som för oss socialdemokrater är självklart; jämlikhet. Vill du djupdyka i vad de olika händelserna handlar om kan du läsa mer i bilagan "*Tidslinje*".

För att du ska förstå hur allt det här hänger ihop, och varför det inte räcker med att ha samma möjligheter och skyldigheter som alla andra rent juridiskt för att vi ska ha uppnått jämlikhet, eller vad "alla andra" ens är, ska vi nu gå igenom en del av de begrepp som ofta förekommer i hbtq+sammanhang. •

Att fundera på

Vilka reformer som socialdemokraterna genomfört genom tiderna har betytt mest för dig personligen?

Vill du djupdyka i vad de olika händelserna handlar om kan du läsa mer i bilagan "Tidslinje".

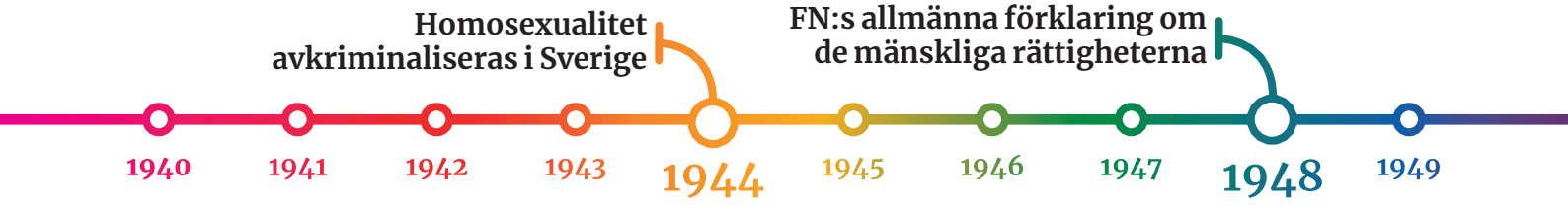

Heteronormen och diskrimineringen

I debatten talar många i dag om den *heteronorm* som präglar samhället och bidrar till diskrimineringen av de som inte ryms inom den. Men vad menas egentligen med *heteronorm*? Och varför bidrar den till förtrycket?

Att något är en ”norm” betyder att de flesta i samhället tar vissa företeelser mer eller mindre för givna. Det är helt enkelt så det ”är” och därför inget som i vanliga fall behöver ifrågasättas eller diskuteras. Alla grupper, gemenskaper och samhällen upprättar och försvarar sådana normer, från det stora till det lilla. Det kan handla om normer i samhället, i föreningen eller partiet, i familjen eller i umgängeskretsen.

Normer kan vara något positivt. De är ett sätt att skapa ordning utan att det behövs lagstiftas om allt. Ett sådant exempel är att vi står i kö i kassan till mataffären. Ett behov har uppstått och samhället har gemensamt löst det. De flesta följer normen, vi rynkar på ögonbrynen och uttrycker kanske ogillande om någon tränger sig före oss andra i kön.

Men normer kan också vara negativa, särskilt om de hindrar och begränsar människor - om de exempelvis leder till att människor blir dåligt bemötta eller diskriminerade för att de inte anses passa in. I det här materialet talar vi om den norm som rör äktenskap, kärlek, sex och barnafödande. Heteronormen bygger på föreställningen att det finns två kön, män och kvinnor. Det “normala” är att de lever tillsammans, får barn tillsammans och agerar typiskt manligt och typiskt kvinnligt. Det innebär att samhället belönar personer som tillhör normen, och att den som inte gör det är normbrytande, eller annorlunda. Att leva enligt normen upplevs “normalt”.

Heteronormen präglar hela samhället och människors beteenden och uppfattningen om hur det borde vara. Det kan i sin tur bli diskriminerande, eftersom personer som inte ingår i normen stängs ute och uppfattas som ”avvikande” och därför inte får tillgång till samma rätt att känna sig accepterade och inkluderade. Sådan diskriminering kan vara medveten, ofta är den omedveten, men den drabbar den enskilde lika hårt oberoende av vilket. Jämför till exempel med hur du känner det om du omedvetet går före i kön, och någon säger åt dig. Du kanske skäms lite, ber om ursäkt och får en liten klump i magen för att du bröt mot normen, även om du gjorde det av misstag. Så kan det kännas för någon som bryter mot heteronormen, men hela tiden och utan möjlighet att ställa sig längst bak i kön för att göra rätt.

Genom att bli medveten om vilka mönster som styr heteronormen, hur den ser ut och hur den påverkar vårt sätt att vara mot varandra, kan alla bli mer uppmärksamma på olika människors behov och förutsättningar. Det är det första steget mot förändring, mot ett samhälle där alla har möjlighet att förverkliga sina “bästa stämningars längtan”.

Normer uppstår nämligen inte på egen hand. Det är vi människor som tillsammans skapar dem. Och det är vi som tillsammans kan ifrågasätta och förändra dem. •

Att fundera på
Vilka normer uppskattar du i samhället?

Vad är kön?

För att kunna förstå saker som könsidentitet, tvåkönsnormen och andra begrepp som det här studiematerialet tar upp, behöver vi reda ut vad kön egentligen är.

Socialt kön eller könsuttryck

Socialt kön, eller könsuttryck, är det kön människor runt omkring dig ser eller upplever, det som även kallas genus. Det som slarvigt kallas ”*typiskt manligt*” eller ”*typiskt kvinnligt*”. Till exempel kodar, uppfattar, många en person med kjol som kvinna, utan att tänka desto mer på det. Detta är subjektivt, det vill säga betraktaren kan uppfatta ett annat socialt kön än du själv, och i olika miljöer kodar människor detta olika.

Biologiskt kön

Biologiskt kön är det kön du har rent biologiskt; kromosomer, hormoner och könsorgan.

Juridiskt kön

Ditt juridiska kön är det som står i ditt pass; det kön du har i förhållande till myndigheterna. I Sverige visar den näst sista siffran i ditt personnummer vilket juridiskt kön du har. Olika länder har olika sätt att registrera juridiskt kön. Än så länge finns bara två juridiska kön i Sverige, man och kvinna. Inom socialdemokratin och på andra håll pågår en diskussion om att införa ett tredje kön.

Könsidentitet

Din könsidentitet är det kön du själv anser att du har. Det är bara du som kan avgöra vilken din könsidentitet är, det är du som äger rätten att identifiera dig.

Många gånger stämmer dessa olika sätt att beskriva kön överens med varandra, och många upplever aldrig något skav mellan sitt biologiska, sociala, juridiska kön eller sin könsidentitet. Men för de som upplever att dessa inte stämmer överens är samhällets heteronorm, och tvåkönsnormen, ett enormt hinder för att kunna passera som ”normal”.

När en persons olika kön inte stämmer överens kallas det ibland inkongruens, och när de stämmer för kongruens.

I det här materialet avses samtliga dessa perspektiv när enbart ordet kön används. •

Att fundera på

Den här frågan kan ibland anses vara kontroversiell och kan väcka känslor. Definitionerna vi använt i avsnittet är vedertagna. De lärs ut vid lärosäten i Sverige och runt om i världen. De gör att begreppet kön får en vidare betydelse än det biologiska. Fundera och skriv gärna ned tankar och frågetecken begreppen väcker hos dig så kan gruppen diskutera dem senare!

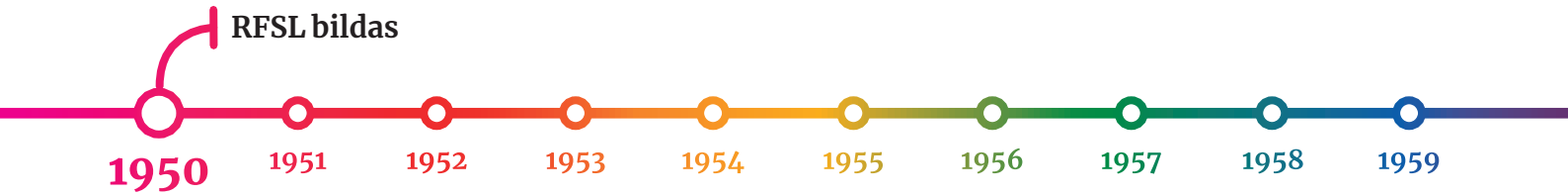

Vad står bokstäverna för?

De olika bokstäver och begrepp som används i kampen för hbtq+personers rättigheter, handlar om att definiera de individer och grupper som inte passar in i heteronormen. Det är också därför de är viktiga. De sätter ord på något som behöver definieras för att det ska vara möjligt att förverkliga idén om alla människors lika rättigheter. Syns du inte, finns du inte.

Hbtq+ står för homosexuella, bisexuella, transpersoner och personer med queera uttryck och identiteter. De två första, H och B, handlar om sexuell läggning, vem eller vilka du blir kär i eller attraheras av. T och Q handlar om vem du är, din identitet och ditt könsuttryck.

En viktig tanke att ha med dig när du läser alla dessa definitioner är att alla inte känner sig hemma i den definition vi beskriver här. Det finns också oändligt med variationer på alla sätt att vara. Låter det krångligt? Tänk på hur många olika sätt det finns att leva på, eller att ingå i, en heterosexuell relation på! I serien "Vår tid är nu" blev det skandal när överklassflickan Nina gifte sig med Kalle, en kökspojke från arbetarklassen. De valde kärlek. Samtidigt valde Ninas mamma Helga att hålla sin relation med Backe hemlig, det passade sig inte att som överklassänka att "gifta ner sig" med en arbetare.

Två olika sätt att leva i en heterosexuell relation, och säkerligen tyckte Nina och Kalle att det var lika orimligt att inte gifta sig på grund av kärlek som Helga tyckte det var att de gjorde det. Det finns hur många exempel som helst, du kan säkert se dem i din umgängeskrets.

Bokstäverna som vi ska försöka reda ut handlar om könsidentitet och sexuell läggning. De allra flesta av oss känner oss hemma i en könsidentitet och en sexuell läggning. När vi passar in i normen tänker vi inte så mycket på det här och ingen kommer ut som heterosexuell i Sverige. En könsidentitet är benämningen på det kön vi har eller upplever; och sexuell läggning är benämningen på vem eller vilka vi dras till. Trans är en könsidentitet, heterosexuell en sexuell läggning. Så nu försöker vi reda ut det här ordentligt!

H som i homosexuell

H står för homosexuell och är en sexuell läggning. Din sexuella läggning beskriver vem du attraheras av eller blir kär i. Det vill säga attraktion, kärlek, sex. Ordet homo betyder lika. En homosexuell person kan bli kär i och dras till en person med samma könsidentitet eller könstillhörighet. I Sverige skiljer vi inte på homosexuella av olika kön i hbtq+begreppet, medan det i engelskan ofta benämns som "gay" och "lesbian", hbtq+ på engelska är lgbtq+.

Homosexualitet har funnits lika länge som människan, och återfinns som norm i många kulturer. RFSL skrev för många år sedan om "den importerade homofobin"»

Med det menas att de lagar som nu finns i bland annat Nigeria, Uganda och Kongo infördes av kolonialmakter som Storbritannien och Frankrike. Dessa värderingar fick fäste och inflytande och när kolonialtiden var över lämnades många länderkvar med den koliniala synen. Värderingarna om att homosexualitet är lika med sodomi, något onormalt och fult fanns inte där innan, utan kom med kristendomen. Men de blev kvar efter. Vissa länder, som Indien, har gått ifrån det sättet att se på homosexualitet rent juridiskt, men normerna och åsikterna finns kvar hos människor där precis som de finns här i Sverige.

B som i bisexuell

B står för bisexuell och är liksom homosexuell ett exempel på en sexuell läggning. En bisexuell person kan bli kär i eller dras till en person av samma eller annan könsidentitet än en själv. Ordet bi betyder båda, och syftar på att en person kan bli kär i båda könen. Ordet utgår alltså från att det bara finns två kön, vilket vi idag vet inte stämmer (se längre ned).

Bisexuella upplever sig ibland som osynliggjorda inom hbtq+communityt, och det finns faktiskt väldigt lite beskrivet om bisexualitet i litteraturen och i hbtq+communityt. En del bisexuella stöter på fördomen att de inte fullt ut tagit steget till att vara homosexuell, eller att de inte bestämt sig. Genom att synliggöra bisexuella med en egen bokstav och göra det möjligt för bisexuella att definiera sig, ökar synligheten och känslan av att finnas. Bokstaven B har varit med väldigt länge tillsammans med H och T.

T som i trans

Bokstaven T står för transperson. En transperson upplever att hens könsidentitet inte stämmer med det kön som tilldelats dem vid födseln. Med "tilldelats" menas det kön som registreras som juridiskt och som baseras på det biologiska kön ett barn anses ha. Trans är en samlingsterm, och omfattar många olika individuella benämningar. Till exempel transvestiter, transsexuella, transgenderister, dragkings, dragqueens och många, många fler. Dessa skiljer sig åt väldigt brett.

Att vara trans handlar om könsidentitet, inte om sexuell läggning. Transpersoner definierar sig, precis som alla andra, som exempelvis hetero-, homo- eller bisexuella.

En person som känner att hens biologiska kön inte stämmer överens med hens könsidentitet kan efter en lång utredning, få könsbekräftande vård. Det handlar inte om att "byta kön", som det hette förr, utan om att korrigera din kropp så att den stämmer med din könsidentitet. Könsbekräftande vård kan innebära allt från hormonbehandling för att exempelvis slippa besvärande hår- och skäggväxt eller få brösten att växa, till kirurgi för att ta bort bröst eller kirurgiskt korrigera könsorganen. Ungdomar kan inte få hormonbehandling eller kirurgi, men de kan få stopphormoner för att skjuta upp puberteten och därmed förhindra skäggväxt eller att brösten växer ut. På så vis kan individen slippa omfattande kirurgi senare i livet. När stopphormonerna slutar tas sätter puberteten igång.

Fram till år 2013 var personer som önskade könsbekräftande kirurgisk behandling tvingade att sterilisera sig. Bara fem år senare, år 2018, beslutade riksdagen att personer som tvångssteriliserats på grund av könsbekräftande sjukvård har rätt till skadestånd.»

För att få ändra juridiskt kön krävs tillstånd från Socialstyrelsens rättsliga råd och du

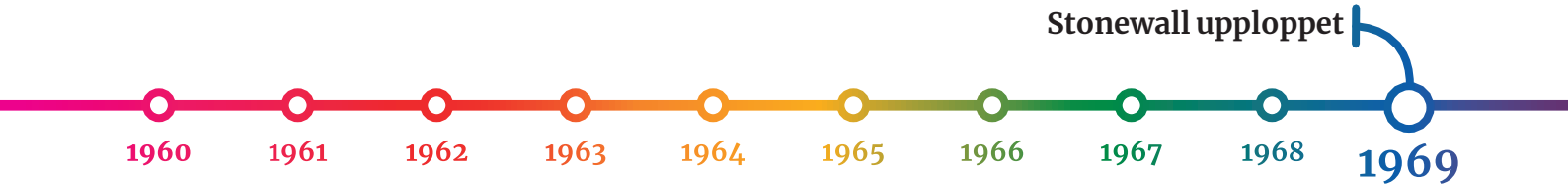

måste ha genomgått könsbekräftande vård först. Det utgör ett problem för många transpersoner, till exempel i passkontrollen. Det står ett kön i ditt pass, men passkontrollanten ser ditt sociala kön och tycker inte att de stämmer överens. För vissa personer skulle det krävas mindre invasiv vård om det gick att byta juridiskt kön enklare, eller om det fanns ett tredje juridiskt kön.

Q som i queer

Queer är den bokstav som innehåller mest. Queer handlar för många om att inte känna sig hemma i de regler och uppfattningar om normer rörande kön och sexuell läggning som finns i samhället. Det kan vara allt från att använda typiskt kvinnligt kodade attribut som klänning och smink när en i övrigt känner sig som en CIS-man, eller en hbtq+person i vilken kombination som helst. Det handlar ibland om att bryta mot heteronormen, utmana den eller att inte vilja ta plats i den alls.

Heteronormen är i sin tur bland annat ett sätt att beskriva människor som antingen kvinna eller man, och enligt queerteorin hämmar och skadar heteronormen människor som upplever att de tvingas sitta fast i den. Vissa skulle säga att alla som inte ingår i heteronormen är queera medan andra skulle säga att bara en person som säger sig vara queer är queer. Det handlar hur som helst till 100 procent om rätten att definiera sig själv!

+ som i plus

I plusset inkluderas allt det andra som finns. I takt med att samhället blir öppnare och mer tillåtande blir fler bokstäver synliga. I dag finns exempelvis icke-binära, asexuella, intersex-personer, polyamorösa, omnisexuella, aromantiska och en rad andra identiteter och sexuella läggningar som människor vill ge ett namn. Och det är din och deras rättighet – att synas och finnas och därmed höras för att just dina och deras behov synliggörs. Likväl som det finns många hbtq+personer som inte alls vill ha en bokstav, definiera sig eller definieras av andra - vilket är en lika stor rättighet.

Ett övergripande problem med det binära systemet - alltså att det bara ryms "man" respektive "kvinna" - är att väldigt många inte passar in. Är det kanske det som gör att vissa har så svårt för den här typen av resonemang? Att det inte finns någon mall, och att vi gärna vill säga och göra rätt men blir osäkra? Då kan det vara bra att komma ihåg att du alltid kan fråga, på ett respektfullt sätt. Tänk på att det inte är en normbrytande persons uppgift att utbilda och lära dig, det måste du göra själv! Men du kan fråga hur en person vill bli titulerad, det är aldrig fel, tvärtom.

Ett annat problem med kön i ett samhälle som envisas med att se människor som antingen "män" eller "kvinnor", är att människor lätt råkar illa ut. Ett exempel är i passkontrollen, som vi nämnt tidigare. Säg att du har en jämn näst sista siffra i ditt personnummer och alltså juridiskt sett har kvinnligt kön, men passkontrollanten ser ditt sociala kön som manligt och tycker därför inte att de båda stämmer överens. Ett annat exempel är inom sjukvården. Personen blir "felkönad" – du vill kanske bli kallad hon eller hen men andra utgår ifrån att du är han.

Vi i HBT-Socialdemokrater använder begreppet hbtq+, men det är lika vanligt att använda hbtqia. Nedan reder vi ut några andra begrepp som ryms i vår regnbåge.

Intersex

Intersexpersoner är personer som föds med fler än en uppsättning könshormoner, könsorgan eller kromosomer. Det vill säga att det inte entydigt går att avgöra om en person är biologisk man eller kvinna. Tidigare var det vanligt att dessa personer opererades som spädbarn, sjukvården valde alltså vilket kön barnet skulle få - ofta efter vad som var enklast att kirurgiskt korrigera till ett kön i det binära systemet. »

Numera väntar sjukvården och föräldrar ofta till barnet själv kan vara med och bestämma vilken eventuell behandling som ska sättas in. Eftersom det helt enkelt inte går att avgöra vilket kön en människa har enbart baserat på hormoner, könsorgan och kromosomer. Intersex har ingenting med en persons sexuella läggning att göra.

Icke-binär

En person som är icke-binär definierar sig inte i det binära system som samhället är uppbyggt på, det vill säga man och kvinna. Icke-binära personer finns beskrivna i historien långt tillbaka, och återfinns i olika kulturer världen över. Att vara icke-binär är inte en sexuell läggning, det är en könsidentitet. Det innebär att icke-binära kan ha vilken sexuell läggning som helst.

Asexuell

Att vara asexuell kan innebära att en person inte känner sexuell attraktion eller inte vill ha sex under perioder eller under en tid. Det kan till exempel vara en person som lever i en relation som inte innehåller någon sexuell kontakt, eller som inte innehåller det som traditionellt associeras med sexuellt umgänge.

Pansexuell

Definitionerna av en pansexuell skiljer sig ibland åt. En definition är att pansexuella attraheras av människor, utan att det har med kön eller könsidentitet att göra. Det är viktigt att notera att det inte i ett sådant här material går att fastslå vad som ryms i begreppet, och att det i slutändan måste vara personen själv som definierar sig. Det går inte att avgöra en persons sexuella läggning genom att titta på dess partner!

CIS

En person vars könsidentitet, biologiska och juridiska kön stämmer överens kallas ibland CIS-person. Orsaken till att det kommit ett ord för det är helt enkelt för att komma bort från begrepp som “normal”, “som alla andra” eller “vanlig”. I takt med att samhället utvecklas och fler identiteter och uttryck får plats kommer begrepp som “normal” kanske försvinna? För vad är att vara normal egentligen? Att passa in i normen kanske? Om normen då förskjuts, då är det som idag är normalt inte norm imorgon!

Som du ser finns det en uppsjö av begrepp och ord. Du behöver inte kunna alla, det är inte ens möjligt eller rimligt. Det du behöver bära med dig under den här utbildningen är ett öppet sinne. Att du inte förstår en sak betyder ju inte att det är fel, eller negativt. Det behöver inte vara svårt eller jobbigt att vara normbrytande, om människor som tillhör normen inte gör det svårt. Idag tar vi det för givet att en rullstolsburen person har rätt att kunna handla sin egen mat i butiken, men så har det inte alltid varit. Det finns många exempel på hur saker och företeelser idag är normala, vanliga, men som var en kamp för några år sedan. Så är det för väldigt många hbtq+personer idag, vi behöver förklara oss och försvara oss bara för att vi är de vi är. •

Att fundera på

Är bokstäver viktiga för dig?

Finns det ett behov av att ”komma ut” och varför är det viktigt i så fall?

Om du vill djupdyka ännu mer i olika begrepp kan du med fördel läsa RFSL:s ordlista på deras hemsida:
www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista

Varför är det viktigt att definieras med en bokstav?

Innan hbtq+rörelsen blev den inkluderande rörelse den är idag, med hela regnbågens färgpalett representerad, var den ganska exkluderande. Som med så mycket annat handlade den debatt som fördes om människors rätt till en tillvaro fri från diskriminering på grund av sin sexuella läggning och identitet oftast om mäns rätt, och i det här fallet homosexuella män. Diskussionen fördes i ett patriarkalt system och många fick inte plats i den bild som gavs där och då. Vi skulle först ta bögarnas kamp hette det, sen skulle andra följa efter. I dag är debatten betydligt bredare.

Emelie Stark på Stockholm Pride

Att det är så viktigt med de här bokstäverna och definitionerna är egentligen ganska enkelt. Det handlar om rätten att finnas, bli förstådd och att få sina rättigheter tillvaratagna. Socialdemokraterna är ett feministiskt parti, vilket innebär att vi erkänner att det finns en könsmaktsordning där patriarkatet är normen och att patriarkatet belönar sig själv och varandra. Enkelt sagt handlar det om att män och kvinnor inte behandlas lika. Hbtq+rörelsen handlar om att lyfta upp mer i den diskussionen, att könsmaktanalysen ska vara *intersektionell*. Med det menas att det ryms fler perspektiv än bara tvåkönssystemet. Till exempel kan ett intersektionellt perspektiv förklara varför vissa män på grund av hudfärg eller religion diskrimineras där kvinnor inte gör det, trots att patriarkatet belönar män. Det intersektionella perspektivet ger fler förklaringar än enbart kön på de orättvisor vi ser i samhället, och som Socialdemokraterna vill bli av med. Där ryms till exempel klass, hudfärg och religion. Alla som avviker från normen förlorar på ett patriarkat.

Ta till exempel frågan om att "komma ut". En hbtq+person förväntas komma ut, och berätta att denne är, ja vaddå? Jo, annorlunda. Något som avviker från normen, och som därför ska berättas och förklaras för omgivningen. Att det är så visar att allt som avviker från att vara heterosexuell är normbrytande. Hbtq+rörelsen vill förändra normen, så att det är lika "normalt" att vara H, B, T, Q, I, A eller + som att vara hetero.

Heteronormen och patriarkatet är starkt, och för att synas och höras behöver de här bokstäverna finnas med i debatten, förklaras och lyftas. De är ett sätt att visa att hbtq+personer finns. För att kunna riva strukturer och skapa nya normer måste samhället kunna benämna saker för vad de är. Om vi inte använder bokstäver blir det svårt att förskjuta normen, eftersom de som inte ingår i den då blir osynliggjorda. »

Bara för att funktionsnedsatta inte syntes ute i samhället för 50 år sedan betydde det inte att de inte fanns. Men det syns inte på hbtq+personer att de är just hbtq+personer, möjligtvis i de fall där du ser två personer av samma kön hålla varandra i handen. En sak som för övrigt inte är möjligt att göra överallt i Sverige utan att riskera att utsättas för trakasserier eller våld. Där blir det åter tydligt att det vi kallar för heteronormen fortfarande är väldigt stark.

Vi skulle också kunna dra en parallell till kvinnorörelsen. På 1800-talet var normen att en gift kvinna stannade hemma och skötte hemmet, medan hennes man arbetade. För överklasskvinnor var det vanligt långt in på 1900-talet. Här spelade alltså såväl klass som kön in. Sakta men säkert förändrades den normen genom att kvinnorörelsen synliggjorde orättvisan i att kvinnor inte hade några rättigheter. I dag är normen att vuxna människor försörjer sig själva, oavsett könsidentitet. Trots det är kvinnor i hög grad fortfarande ansvariga för hemmets obetalda arbete!

Betyder det att begreppens och definitionernas betydelse kommer att försvinna om normen ändras?

Ja, kanske. Få heterosexuella känner behov av att förklara sin sexuella läggning, och få cis-män känner behov att förklara att han är man. När det inte längre är normbrytande att vara transperson eller att ha två föräldrar av samma kön kanske behovet att sätta bokstäver på sig själv försvinner. En homosexuell man väcker inte så stor uppmärksamhet i dag, medan en icke-binär person ofta felkönas eller blir utsatt på andra sätt. Så småningom ska även T och Q och I och A ses som norm.

För många finns det en stolthet i att vara den en är. Ibland har det föregåtts av en lång period av att inte våga leva som en vill, och det kan därför vara viktigt för en själv med sin historia. Idag ser vi glädjande nog att många växer upp och aldrig funderar på att de är hbtq+personer, det väcker ingen oro hos varken den enskilda eller hens familj och många "kommer" aldrig ut. Att det är så i Sverige visar på en enorm vinst för hbtq+rörelsen. Men som så många andra vinster kräver kampen att rättigheterna försvaras om och om igen. •

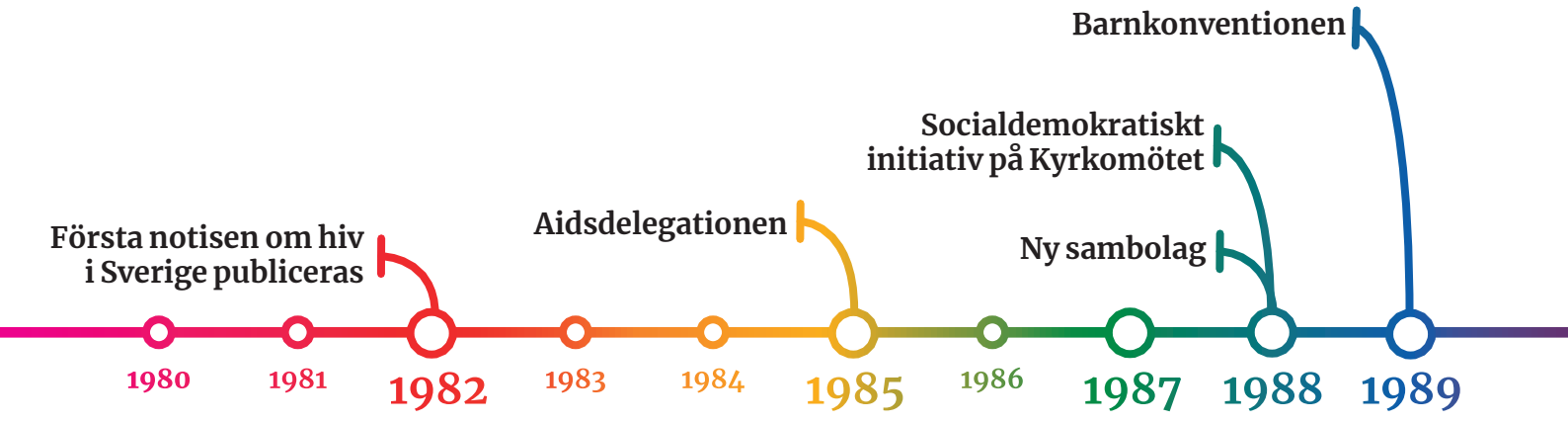

Magdalena Andersson, partiordförande

Diskussionsfrågor

Om mänskliga rättigheter

Socialdemokratin var tidig med att slåss för mänskliga rättigheter. I avsnittet har vi läst om varför hbtq+rättigheter är mänskliga rättigheter.

- På vilket sätt liknar kampen om hbtq+rättigheter kampen om andra rättigheter som socialdemokratin drivit? Jämför med t.ex. fackliga rättigheter och jämlikhet mellan kön.
- På vilket sätt kan rätten till utbildning, arbete och rätten att inte diskrimineras skilja sig för hbtq+personer och en person som tillhör heteronormen?
- Trots att mänskliga rättigheter länge varit en aktuell fråga i den politiska debatten har det inte varit självklart att det arbetet också omfattar hbtq+personers rättigheter. Stämmer den bilden? Vad beror det i så fall på?

Om normer och heteronormen

I avsnittet om heteronormen beskrivs vad begreppet innebär och hur normer kan vara positiva eller negativa. Ofta är en norm svår att se om en själv är en del av den.

- Vad är normativt med dig? Vad är normbrytande med dig?
- Diskutera hur den verksamhet du är aktiv i arbetar inkluderande och välkomnande för normbrytande personer! Det behöver inte vara kring sexuell läggning eller könsidentitet, att vara bokälskare i en filmklubb kan också vara normbrytande.
- Diskutera bra och dåliga normer. När är normer viktigt?
- Diskutera var gränsen går för dig, vilka normer ska inte förändras?
- Vad ska vi socialdemokrater som den samhällsbärande folkrörelse vi är göra för att förändra skadliga normer som hindrar oss? Kom med konkreta förslag!

Om bokstäver och definitioner

- Hur definierar du dig själv utifrån termerna biologiskt, juridiskt och socialt kön? Hur definierar du din könsidentitet?
- Har du hamnat i en situation där du inte vet hur du ska tilltala en person? Hur gjorde du då?
- Varför tror du att så många av oss gärna på egen hand vill definiera dem vi möter som det ena eller andra?
- Diskutera gärna också i vilka situationer det är viktigt att en person absolut måste kunna definiera din könsidentitet eller ditt juridiska kön.

Modul 2

Vägen hit

I Modul 1 har vi gått igenom vad alla bokstäver betyder, varför de kan vara viktiga och på vilket sätt hbtq+frågorna är mänskliga rättigheter. I den här modulen går vi igenom vilken roll Socialdemokraterna har för hbtq+personers rättigheter och vilka som är de nästa stora utmaningarna.

Vi har redan konstaterat att Sverige på flera sätt ligger långt fram när det gäller arbetet för hbtq+rättigheter. I vårt land förs en diskussion om normer och inkludering. Vi har en vidsträckt diskrimineringslagstiftning, vuxna människor kan välja vilka förnamn de vill, även om namnet kanske inte stämmer med det kön som finns registrerat i personens pass. Kort sagt upplever många av oss att utvecklingen går "åt rätt håll".

Kampen för dessa framsteg har förts i decennier och det har varit en långt ifrån självklar utveckling. Normerna i samhället har varit, och är fortfarande, starka och det politiska motståndet är ofta hårt.

Det sista är viktigt att tänka på i dag, när många tar den relativt öppna samhällsdebatten för given. Det har alltid funnits motståndare till att stärka de mänskliga rättigheterna för hbtq+personer, ett motstånd som lever kvar.

Även i dag finns det många som ifrågasätter dessa rättigheter och vill rulla tillbaka utvecklingen. Inga framsteg går att ta för givna. Alla mänskliga rättigheter kräver ett ständigt arbete och ett ständigt pågående samtal.

De segrar som vunnits måste vinnas varje dag. •

HBT-Socialdemokraters historia

HBT-Socialdemokrater bildades 1988 med namnet Homosexuella Socialdemokrater. Som namnet antyder är förbundet starkt knutet till det socialdemokratiska partiet, och de som startade det som kom att bli HBT-Socialdemokrater var absolut socialdemokrater. Men att det blev så var ingen självklarhet. Organisationen bildades från första början i Stockholm och medlemmarna ansökte om att bli en s-förening inom partiet. Men Stockholms arbetarekommun sa nej - med motiveringen att partiet inte hade några s-föreningar som grundades på enskilda frågor eller intressen. De som var aktiva på den tiden gav inte upp och efter ett antal år och flera återkommande försök att bilda s-förening gick ansökan igenom. På det första årsmötet deltog HBT-Socialdemokrater från hela landet.

I skriften ”Kärlek, kamp & reformer” som HBT-Socialdemokrater gav ut 2015, skriver dåvarande förbundsordföranden Sören Juvas:

”Bakom varje rörelse och politisk organisation finns historien om det som skett. En berättelse med många bottnar och nyanser som kräver sitt eget utrymme. HBT-Socialdemokraters berättelse är den om kampen för alla människors rätt till samma möjligheter såväl som skyldigheter oavsett sexuell läggning eller könstillhörighet, där människovärdet alltid är grunden. Det är ett mål som inte alltid har varit självklart för samhället. Berättelsen omfattar socialdemokratins tröghet att omsätta tankar om en demokrati som grundar sig i allas mänskliga rättigheter och att relatera den ideologiska tanken till konkret sakpolitik. (...) Frågor som rör människors genus och kön, sexualitet och sexuella läggning, frågor om vad det innebär att leva utanför normen uppfattas ännu som ett särintresse eller till och med skrämmande. Det är de inte. Snarare handlar vårt arbete om frågor som i högsta grad berör vardagen, om dig och mig och våra liv. Oavsett vilka vi är och vilken bakgrund vi kommer ifrån har vi en sexuell läggning eller könsidentitet som vi måste förhålla oss till. Arbetet med att genomföra politiska förändringar som leder till förbättring är att skapa en bättre framtid för alla.”

Att hävda att historien om Socialdemokraternas hantering av frågor som rör sexuell läggning och könsidentitet är omfattande och komplex är ingen underdrift. Faktum är att de stora sexualpolitiska frågor som i grunden förändrat vårt land i princip alla tillkom under tre decennier. De krävde både utomparlamentarisk kamp och inte sällan mötte de motstånd inom partiet.

Under 1990- och 00-talen genomfördes en rad sexualpolitiska reformer som rörde exempelvis familjepolitik och diskriminering. Diskrimineringsförbud inom arbetslivet, likvärdig sambolag för samkönade par, partnerskap och så småningom äktenskap för alla, utökad hetslagstiftning, rätt till insemination för kvinnor som lever i samkönade parrelationer och slopandet av kravet på sterilisering i könstillhörighetslagen är några exempel. »

Jimmy Stenman: Stolt medlem i S!

I Vidsel i Älvsbyns kommun i Norrbotten bor Jimmy Stenman.

Han är en av dem som blev medlem i det som så småningom skulle bli HBT-Socialdemokrater, redan när organisationen var en s-förening under Stockholms arbetarekommun.

- Jag gick med ganska tidigt, var till och med på ett årsmöte som hölls på båten Patricia en gång när jag ändå befann mig i Stockholm.

Jimmy Stenman har varit politiskt aktiv i Socialdemokraterna sedan slutet av 1980-talet och var bland annat vice ordförande i Socialnämnden i Älvsbyn under några år.

- Jag minns att vi fick en ansökan från RFSL i Piteå som sökte verksamhetsbidrag. I nämnden blev det avslag, som jag minns det bland annat med argumentet ”men några sådana har vi ju inte i Älvsbyn”.

- Då hade jag inte kommit ut än och situationen kändes inte helt bekväm.

Atttillhöraensocialdemokratisks-förening som organiserade hbtq+personer gav hur som helst styrka och en känsla av att höra till. Men det var långt till Stockholm och Jimmy valde att engagera sig i RFSL.

- När HBT-Socialdemokrater Norrbotten bildades 2010 gick jag med där, eller om jag helt enkelt blev överflyttad dit. I dag sitter jag både i förbundsstyrelsen och i distriktets styrelse och det börjar bli länge sedan jag kom ut.

Jimmy Stenman säger sig vara stolt över att vara medlem i ett parti som så tydligt drivit kampen för mänskliga rättigheter även för hbtq+personer.

- Egentligen är det väl bara vi socialdemokrater som tillsammans med liberalerna verkligen har gjort det under alla år.

- Och visst har mycket förändrats under HBT-Socialdemokraters drygt 30-åriga historia, samtidigt som en del verkar vara lika svårt som då.

- När jag träffar unga hbtq+personer får jag exempelvis intrycket att det fortfarande är komplicerat att komma ut, många är rädda och tror att det skulle bli förfärligt om de gjorde det.

- I dag kan vi också träffas i princip överallt, inte bara på särskilda platser, i särskilda rum.

- Och reformmässigt har det hänt hur mycket som helst, det tror jag beror dels på partiets ställningstaganden, men också på HBT-Socialdemokraters påverkansarbete.

Samtliga dessa reformer blev möjliga genom att Socialdemokraterna på olika sätt varit inblandade i de olika parlamentariska beslut som föregick lagstiftningen – inte sällan i allians med framför allt Vänsterpartiet, dåvarande Folkpartiet och Miljöpartiet.

Men att Socialdemokraterna i högsta grad varit delaktiga i de flesta reformer betyder förstås inte på något sätt att det saknats diskussioner internt. Även socialdemokrater är barn av sin tid, vilket innebär att också vi beslutat om att inskränka hbtq+personers rättigheter. Skillnaden mellan oss och många andra partier är att vi gärna rättar till våra misstag istället för att återgå till en diskriminerande ordning.

Det finns en hel del att läsa för dig som vill fördjupa dig i historien. Allt från den första motionen i riksdagen där homosexualitet togs upp som skrevs av socialdemokraten Vilhelm Lundstedt 1932. Vidare till den freudianska synen på homosexualitet som rådde under 1950- och 60-talen fram till dagens 2020-tal där just homosexualitet sällan är en fråga, men där frågor som rör könsidentitet, könsuttryck och meddelandeskyldigheten för personer som lever med hiv fortfarande är minst sagt aktuella och där regler och lagar hämmar människors fri- och rättigheter.

I dag är HBT-Socialdemokrater en sido-organisation till Socialdemokraterna - tillsammans med S-kvinnor, Socialdemokrater för Tro och Solidaritet, S-Studenter och SSU. Det som tidigare av vissa kallats för "särintressen" är idag självklara organisationer med egna program, politiska mål, företrädare, aktiviteter och agendor. Precis som S-kvinnor drivit på partiets jämställdhetspolitik har HBT-Socialdemokrater tryckt påför att viktiga frågor tagits upp på partiets agenda, som förvandlats till propositioner och så småningom förvandlats till politiska reformer och/eller lagar.

I dag skulle förmodligen ingen komma på idén att hävda att kvinnor, hbtq+personer, ungdomar, studenter eller troende medlemmar representerar något "särintresse" - snarare tvärtom. Var och en av partiets sido-organisationer bidrar på sitt sätt till att bredda diskussionerna, föra upp aktuella frågeställningar på den politiska agendan, bidra till valrörelserna - och inte minst till att värva nya medlemmar till partiet.

Att HBT-Socialdemokrater och de övriga sido-organisationerna fortfarande finns som enskilda organisationer beror givetvis på att alla de mål som organisationerna var för sig satt upp inte är nådda, att de frågor

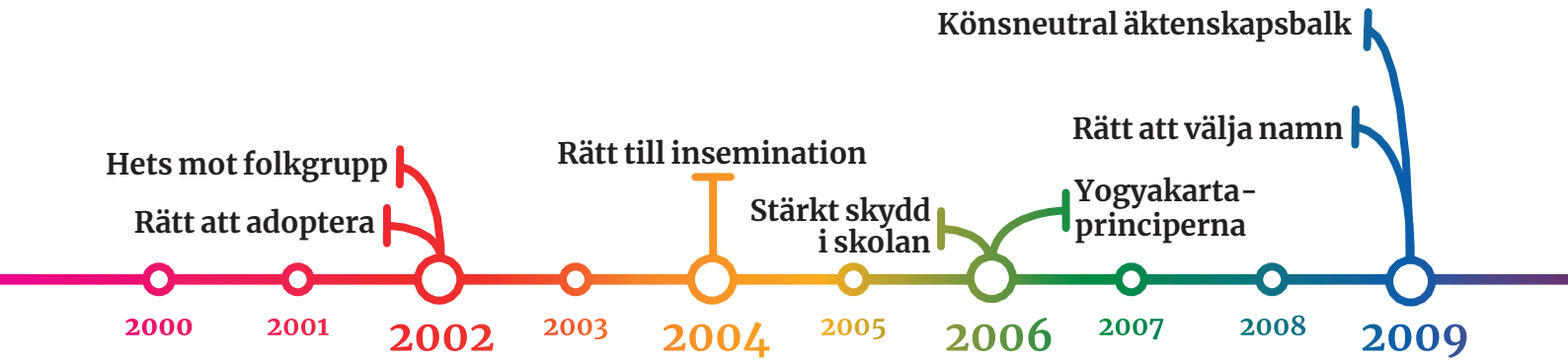

vi för fram och engagerar sig i breddar kunskapen inom partiet och får oss alla att bli lite bättre, lite mer kunniga och lite mer engagerade i det gemensamma målet - att skapa ett bättre samhälle för alla.

HBT-Socialdemokrater är en folkrörelse, precis som partiet, och som folkrörelse vet vi hur viktigt det är att vi bildar oss, på samma sätt som socialdemokrater i alla tider har gjort. Vi möts, vi bryter åsikter med och mot varandra och andra, och vi kommer samman.

Socialdemokraterna och hbtq+frågorna

I bilagan *"Tidslinje"* hittar du en del av de reformer som lett fram till att hbtq+personer fått sina mänskliga rättigheter lyfta och diskuterade. Där finner du också mer information om vilka reformer socialdemokratin drivit och vilka som andra partier drivit och vi hjälpt till med att lyfta fram. Som redan nämnts, och som framgår i dokumentet, är Socialdemokraternas historia inte odelat positiv. Socialdemokraterna har inte alltid stått längst fram och drivit på förändringen till det bättre. Vårt parti är det största i Sverige och samlar alla sorters människor, även sådana som inte tycker att hbtq+frågor är viktiga. Det finns lokala företrädare som uttalar sig diskriminerande mot hbtq+personer, och det finns kommuner med socialdemokratiskt styre där hbtq+personer känner att de inte kan leva öppet.

Förr, mer än nu, var Sverige konservativt och nya idéer togs inte alltid emot med öppna armar. Socialdemokraterna är också ett reformistiskt parti, det vill säga vi föredrar lösningar som är genomtänkta och som genomförs i lugn och ro för att skapa långsiktighet och stabilitet. Det är en del i förklaringen till varför Sverige inte slutade tvångssterilisera människor förrän år 2013. Det är inte heller särskilt länge sen samkönade par blev jämställda icke samkönade par, den rättigheten kom först år 2009. Men det finns många exempel på frågor Socialdemokraterna hade kunnat lösa mycket tidigare, där systerpartier runt om i världen gjorde det. Läs gärna igenom texten om alla reformer som kom redan nu, så återkommer vi till dem i diskussionen! •

Att fundera på

Vilken roll tycker du att sidoorganisationerna spelar inom socialdemokratin?

Varför är civilsamhällesorganisationer viktiga för att driva rättighetsfrågor? (Exempelvis RFSL:s arbete med hbtq+rättigheter.)

I bilagan "Tidslinje" finns en litteraturlista med tips på fördjupning och överst på den står HBT-Socialdemokraters egen skrift *"Kärlek, kamp och reformer"* som kom 2015.

Pride – från uppror till kärleksfull manifestation

Många människor i Sverige associerar Pride med folkfest; glitter, glamour och som en anledning att få klä ut sig och dansa på gatorna. Så är det säkert - för många heterosexuella är Pride enbart karneval och glitter, något det kan vara kul och lite kittlande att titta på och vara en del av. För hbtq+personer är Pride betydligt mer än så. Inte sällan en plågsam påminnelse om att vi fortfarande är normbrytare, och Pride-arrangemangen kan faktiskt vara den enda gången på året då många vågar vara den de är, eftersom polisen då kan hålla oss säkra.

För oss socialdemokrater - som ju tillhör ett parti sprunget ur klasskamp - är det viktigt att komma ihåg att hela Prideröreelsen uppstod efter ett uppror, en kamp om att få sina mest grundläggande rättigheter tillgodosedda.

USA, New York, 1969

I 1960-talets USA var det olagligt att vara homosexuell. Såväl homo- som transfobin var utbredd i hela samhället, också inom poliskåren. Den amerikanska polisen runt om i hela USA hade under flera år genomfört razzior på pubar, klubbar, barer och restauranger där det var känt att hbtq+personer samlades. Som motiv angav polisen ofta att ägarna bröt mot alkohollagarna, men det var framförallt klubbar som vände sig till hbtq+personer som drabbades av dessa razzior. Polisens agerande ledde till att många barer och klubbar vägrade låta hbtq+personer komma in, av rädsla för att polisen skulle slå till.

Stonewall Inn på Christopher Street i New York var nyrenoverat och hade gått från att vara en bar för normsamhället till att vara mer inkluderande. Här var till exempel dragqueens välkomna. Stonewall Inn var också ett av få ställen där dans fortfarande var tillåtet. Baren ägdes av maffian med kontakter hos polisen, och därför genomfördes sällan razzior mot baren och bara efter att ägarna förvarnats.

Men morgonen den 28 juni 1969 genomförde New York-polisen mot sin vana en oannonserad razzia mot Stonewall Inn. Transpersoner och dragqueens tvingades in på toaletten där en kvinnlig polis kontrollerade deras genitalier för att avgöra vilket kön de tillhörde, och därefter eventuellt arrestera de personer som ansågs bryta mot lagen.

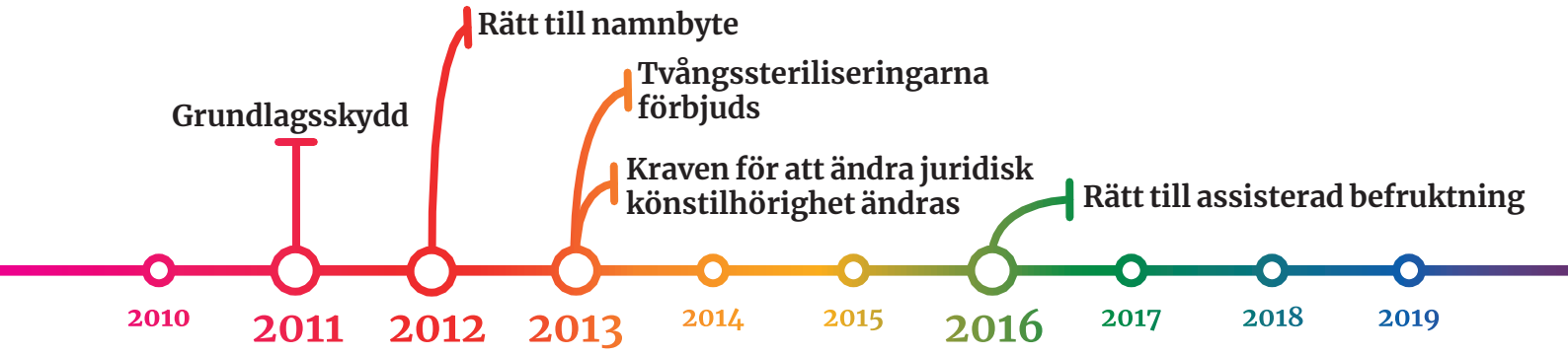

Brottet? ”Crossdressing”, det vill säga att klä sig i det motsatta könets kläder. Upproret blev ett faktum när en polis slog till den lesbiska kvinnan Stormé DeLarverie. Det sägs att Stormé skrek ”do something!” - ”gör någonting!” - till människorna omkring henne som tog uppmaningen på allvar och reagerade med att göra våldsamt uppror.

Gäster började slänga mynt, flaskor och gatstenar mot polisen, och när den som svar började dra ut anställda och gäster på gatan reagerade såväl gäster som förbipasserande. Uppploppen pågick i sex dygn och tusentals aktivister från hela New York anslöt för att protestera och visa sitt stöd.

Året efter – den 28 juni 1970 – genomfördes en minnesmanifestation av det inträffade. Mängder av människor samlades utanför Stonewall Inn och gick tillsammans till Central Park under parollen ”Say it loud - Gay is proud”! Marschen räknas som världens första Pride-parad.

1999 blev Christopher Street 51 och 53 officiellt nationella historiska platser i USA och år 2000 klassades även Stonewall Inn som nationellt historiskt landmärke. 2016 invigdes ett minnesmärke i närliggande Christopher Park. 2019, 50 år efter uppploppen, bad New Yorks polismästare om ursäkt för hur hbtq+personer negativt särbehandlats i New York.

Från Frigörelseveckan till Pride

Den 15 maj 1971 arrangerades den första demonstrationen motsvarande den i New York i Sverige. Det skedde i Örebro och arrangör var organisationen Gay Power Club. Ett 15-tal personer deltog, bland annat under parollerna ”sexuell jämlikhet”, ”objektiv sexualundervisning” och en paroll om att två personer av samma kön borde få gifta sig med varandra. Därefter följde demonstrationer i bland annat Uppsala, och på sommaren samma år arrangerade Gay Power Club en manifestation i Stockholm på det som nu kommit att kallas ”Christopher Street Liberation Day”.

Uppslutningen blev dock mindre än arrangörerna förväntat sig. I en intervju långt senare sade arrangören Stig-Åke Pettersson: ”... det här att det var så få människor i paraden (...) sexton stycken, då liksom föll entusiasmen lite grann. Vi hade ju inte räknat med att det skulle vara tiotusentals människor, men om det hade kommit lite fler då, så hade vi nog fortsatt. Men vi gjorde väl den bedömningen att tiden inte riktigt var mogen, för att det var fortfarande tabu, och det här med att visa och komma ut öppet, det var inte en självklarhet på den tiden.”

Det skulle dröja några år innan manifestationen utvecklades till en tradition. I slutet av 1970-talet hade hbtq+rörelsen vuxit och breddats i Sverige. 1977 startades demonstrationer i Stockholm under namnet Frigörelsedagen. Arrangörer var RFSL (som då uttyddes Riksförbundet för sexuellt likaberättigande), RFSU, Lesbisk front och Homosexuella socialister (en partiöverskridande organisation där även socialdemokrater var aktiva).

Två år senare omvandlades manifestationen till *Frigörelseveckan*. Under 1980-talet bytte den namn till Homoveckan och utvecklades allt mer till det arrangemang den kommit att bli på senare år - Stockholm Pride.

Internationellt växte det som kom att bli Pride-rörelsen och 1992 började europeiska hbtq+organisationer arrangera årliga EuroPride-festivaler. Vid den första festivalen i London deltog över 100 000 personer. Året efter i Berlin var det ännu fler. En tradition var född, och efter några år var det Stockholms tur att stå som arrangör. I juli 1998 samlades omkring 20 000 personer i Tantolunden i Stockholm för en gemensam manifestation. Dåvarande statsrådet Mona Sahlin hade gått med redan under Frigörelseveckans tid och nu fanns fler ledande socialdemokrater på plats, bland annat dåvarande skolminister Ylva Johansson. »

EuroPride 1998 blev startpunkten för Pride-rörelsen i Sverige. Sedan dess har antalet deltagare vuxit för varje år, liksom antalet arrangemang - seminarier, samtal, debatter och tal. Pride har blivit ett genuint folkligt arrangemang som lyfter fram glädjen och kampen för lika rättigheter och möjligheter. Det hindrar inte att det finns krafter som vill motverka Pride och det Pride står för. Till exempel vill Sverigedemokraternas partistyrelse inskränka de svenska kommunernas rätt att hissa regnbågsflaggan. Ute i kommunerna har även lokalpolitiker från Moderaterna och Kristdemokraterna markerat mot att kommunen använder Prideflaggan.

Antalet Pride-arrangemang i Sverige ökar för varje år som går, och även om de flesta avslutas med de synliga Pride-paraderna är arrangemangen så mycket mer. Seminarier, föreläsningar, workshops, debatter och utfrågningar av lokala politiker är viktiga inslag på de flesta håll – och antalet organisationer och företag som vill vara med ökar även de.

Bara i Stockholm samlar Pride-paraden över 50 000 deltagare och en halv miljon människor beräknas kanta Stockholms gator för att titta på.

Runt om i Sverige bär deltagarna i Pride-paraderna vardagskläder och karnevalsutstyrsel, regnbågsflaggor samsas med loggor och symboler för organisationer, företag, myndigheter, religiösa samfund och partier. I Stockholms Pride-parad deltar inte sällan ett antal ministrar och de flesta partiledare. På andra platser i landet är det självklart att kommunalråd, partiernas gruppledare i kommunfullmäktige och andra politiker deltar. I Sverige har Pride helt enkelt blivit en bred rörelse, en glädjefylld och färgglad manifestation för kärlek, frihet och mänskliga rättigheter.

Även om arbetet kommit långt i Sverige finns förstås massor av fördomar och gamla värderingar kvar. Så här säger HBT-Socialdemokraters ordförande Daniel Andersson:

– Många har nog uppfattningen att varför ska vi ha en dag som den här, när bögarna och flatorna går omkring halvnakna i Stockholm? Det är tyvärr en ganska vanlig bild av hur det är.

Han betonar att Pride handlar om alla människor:

– Pride är en manifestation för allas lika rättigheter och möjligheter. Det handlar inte om någon särskild grupp. Det är också därför alla som arbetar för lika rättigheter kan och bör gå med. Från Svenska Kyrkan, Polisen och Räddningstjänsten - via Skatteverket och Försäkringskassan till Socialdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna.

Från början arrangerades alltså Pride för att slåss för de rättigheter som inte fanns, för att kräva någonting. Glittret, glamouren och karnevalutstyrseln handlar om att få klä sig i vad en vill, utan att bli utsatt

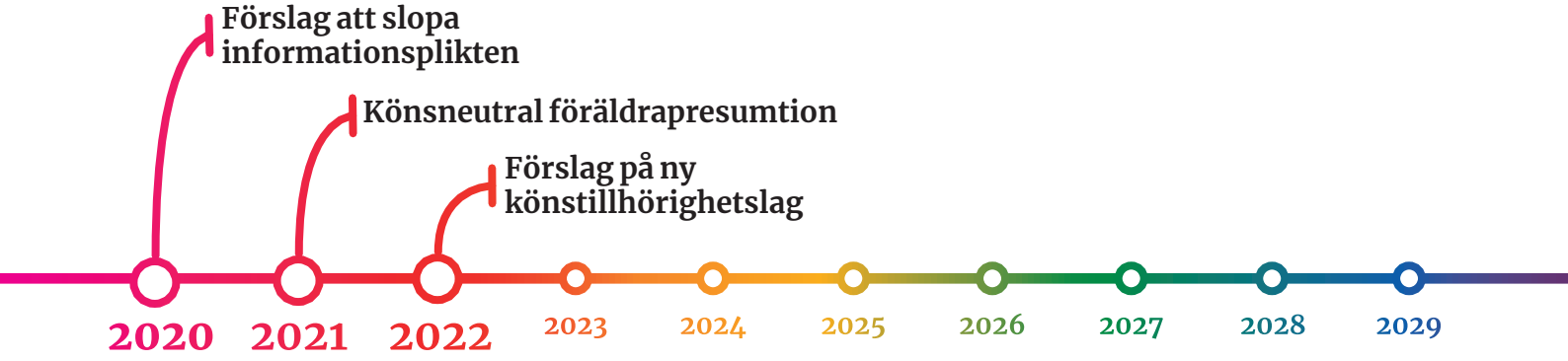

för brott. Att i skydd av alla andra, och av polisen, kunna ge uttryck för ens rätt att faktiskt vara den en är. De hbtq+personer som går i Pride-paraden slåss för den rätten varje dag, för ministrarna kanske det är enda dagen de visar att de gör det? Att Pride är en sådan enorm folkfest som engagerar många, från höger till vänster, från Försvarsmakten till RFSL, är givetvis fantastiskt. Ännu mer fantastiskt skulle det vara om vi inte glömmer kampen alla de andra 364 dagarna om året.

Eva nordmark & Ann Linde

Att fundera på
Tror du det är viktigt att heterosexuella CIS-personer deltar i pride?

Regnbågsflaggan – vad är grejen med den egentligen?

Den så kallade regnbågsflaggan skapades 1978 av Gilbert Baker, i syfte att hbtq+rörelsen skulle ha en egen symbol att identifiera sig med – istället för den rosa triangel som använts sedan andra världskriget och som var nazisternas symbol för homosexuella i koncentrationslägren. Vissa ansåg att det var viktigt att ta tillbaka symbolen från nazisterna och äga sin identitet, medan andra ville ha en positiv kraft och något nytt att enas kring. Flaggan bestod först av 8 färger:

Rosa - sexualitet
Röd - liv/vitalitet
Orange - helande
Gul - solljus
Grön - natur
Turkos - magi
Indigo/Blå - lugn/harmoni
Violet/Lila - andlighet/ande

Det har gjorts många tolkningar av regnbågsflaggan sedan den skapades. Den flagga de flesta känner igen idag är röd, orange, gul, grön, blå och lila. En så kallad ”progressiv regnbågsflagga” börjar nu bli vanlig, där bland annat trans och intersex inkluderas. Det finns därtill nästan oändligt många flaggor för olika delar av hbtq+alfabetet - och en för heterosexuella!

Diskussionsfrågor

HBT-Socialdemokraters historia

- Hur såg situationen ut för hbtq+personer när "Homosexuella Socialdemokrater" bildades 1988?
- Varför tror du att det fanns ett motstånd i partiet kring att driva hbtq+personers rättigheter under den här tiden?
- Finns det några svar i vår ideologi eller vårt parti kring varför hbtq+frågorna inte associerats med socialdemokratin?

Socialdemokraterna och hbtq+frågorna

- Har du varit emot någon reform eller förändring för hbtq+personer?
- Har du själv varit med om att driva igenom någon av reformerna, eller deltagit i debatten?
- Vilken är nästa stora reform?
- Finns det något annat område, likt hbtq+ idag, som skulle kunna bli nästa HBT-S, S-Kvinnor eller SSU?

Priderörelsen

- Har du gått med i en Prideparad? Varför? Varför inte?
- Är Priderörelsen viktig ur ett mänskliga rättigheter-perspektiv?
- Deltar din organisation/förening i Pride där du bor? Om inte; kan ni göra det?

Regnbågsflaggan

- Vilka flaggor finns i din familj eller släkt? Länder, områden, partier, sexuell läggning, könsidentitet?

Modul 3

Vägen framåt

I Modul 1 och 2 har vi analyserat de villkor och den kontext som omger hbtq+rörelsen och kampen om jämlikhet. Vi har nu fått ett språk att använda, och vi förstår mer om kopplingen mellan hbtq+, den feministiska kampen, kampen om jämlikhet och mänskliga rättigheter. I den här sista modulen ska vi reda ut vad vi behöver göra nu.

Vi börjar med att titta på hur det ser ut på andra håll i världen, Socialdemokratin har alltid satt internationell solidaritet högt. Många länder ser på Sverige som ett föregångsland när det gäller mänskliga rättigheter och reformer. Baksidan av det är naturligtvis att många använder Sverige som ett skräckexempel - inte minst på grund av vår progressiva hbtq+politik.

Vi ska också titta på hur vi går framåt, tillsammans. Vilka politiska frågor behöver vi driva nu? Det finns nämligen en rad olika tankar och synpunkter på vilka steg samhället och politiken bör ta, både i Socialdemokraterna och i andra organisationer. Men vi börjar med en utblick!

Hbtq+ i världen

Också internationellt har hbtq+rörelsen nått framgångar de senaste åren. Enligt den världsomspännande attityd-undersökningen World Value Survey var det bara fem procent av världens befolkning som accepterade hbtq+personer på 1980-talet, i dag är den siffran omkring 20 procent. ILGA, den internationella paraplyorganisationen för hbtq+organisationer, har kommit fram till samma slutsats. Respekten ökar. Fler länder får lagstiftning som skyddar hbtq+personers rättigheter, på jobbet och i samhället. Rätten att ingå äktenskap, bli föräldrar och rätt till sjukvård ges i högre utsträckning även till hbtq+personer.

Men även om det går framåt i vissa länder är utvecklingen splittrad. I många länder hårdnar retoriken och lagstiftningen, ibland mot hbtq+personer som grupp men ofta tillsammans med ett generellt inskränkande av de mänskliga rättigheterna. Det ser inte ut så här överallt. Utvecklingen är kluven. För samtidigt som världen gått mot ökad öppenhet och ökad respekt har det gått i rakt motsatt riktning i andra.

I flera länder, bland annat Iran och Saudiarabien, straffas homosexualitet med döden. I långt fler länder är det belagt med hårda fängelsestraff att öppet visa att du är hbtq+person. I ännu fler möts hbtq+personer med förakt, hat, hot och diskriminering. I USA, där hbtq+rörelsen länge varit stark, sker en enorm så kallad backlash, alltså en tillbakagång, »

där konservativa grupper hetsar mot hbtq+personer och rörelsens krav på lika rättigheter. Det yttersta och mest fruktansvärda exemplet på detta hårdnande samhällsklimat fick vi i juni 2016, när en man gick till attack mot hbtq+personer på gayklubben Pulse i Orlando, Florida. 49 personer dog och över 50 skadades i den värsta terrorattacken i USA sedan 9/11.

Vi ska nu titta på utvecklingen i några länder som ligger geografiskt ganska nära Sverige. För den som vill ha en ingående rapport om situationen för hbtq+personer i världen rekommenderas ILGA Worlds rapport "State sponsored homophobia". Mer om den längre ned.

I Artikel 1 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna står:

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

Att fundera på
Fundera på vad det innebär att 20 procent av världens befolkning accepterar hbtq+personer. Går acceptans ihop med att alla människor är födda fria och har lika värde och rättigheter?

Polen

I februari 2019 antog Rafal Trzaskowski, en progressiv borgmästare i den polska huvudstaden Warzawa, ett program för att bekämpa diskriminering av hbtq+personer.

Beslutet fick ledaren för det konservativa regeringspartiet Lag och Rättvisa, Jaroszlaw Kaczynski, att gå i taket. Han höll därefter ett stort antal tal och anföranden där han pekade ut "Hbtq-ideologin" som Polens stora fiende, ett hot mot traditionella värderingar och samhällets stabilitet. Situationen för hbtq+personer i Polen har varit svår under lång tid, men Lag och Rättvisas intåg har gjort situationen extremt svår.

Ett 30-tal städer och mindre samhällen har inrättat så kallade "Hbtq-fria zoner" som år 2020 omfattade en tredjedel av landet. Polen är ett katolskt land och har aldrig tillåtit samkönade äktenskap eller adoptioner, men i och med Lag och Rättvisas framgångar har hatet ökat. Trakasserier mot hbtq+personer blir vanligare. De som vågar demonstrera öppet för lika rättigheter möts av hot och glåpord och i takt med att staten sanktionerar hatet känner allt fler att de inte längre har en plats i det polska samhället. Den katolska kyrkan tar en aktiv del i det ökade förtrycket mot hbtq+personer. När demonstranter för hbtq+rättigheter attackerades av högerextrema grupper i staden Bialystok stöttade kyrkan angriparna. Krakows ärkebiskop har sagt att prideflaggan är en "smitta fullt jämförbar med den kommunistiska röda smittan".

På den svenska QX-galan i februari 2020 berättade det polska paret Dawid och Jakub att de planerade att lämna sitt hemland.

– Vi är rädda att det ska bli som under nazisttiden. Situationen kan komma ur kontroll och då kan det vara för sent, sade de till tidningen QX.

De sade också att de länge trodde att det var en tillfällig förändring, något som skulle gå över för att det polska folket aldrig skulle tillåta sådan diskriminering.

– Men nu har det gått fem år och vår frihet har monterats ned bit för bit.

Tilläggas kan att partiet Lag och Rättvisa inte enbart riktat in sig på hbtq+personer utan även gjort inskränkningar i bland annat aborträtten och yttrandefriheten.

Ryssland

I Vladimir Putins Ryssland utmålas hbtq+personer som det största hotet mot Rysslands traditionella värderingar. Regeringen och flera myndigheter menar att den livsstil hbtq+personer har kommer från väst med syfte att infiltrera Ryssland och sprida denna nya kultur.

2013 antog den ryska duman en lag som gjorde det förbjudet med ”icke-traditionell sexuell propaganda riktad mot ryska barn”. I praktiken gjorde lagen det förbjudet att över huvud taget skildra hbtq+personer i ryska medier eller böcker. Två år senare kom ett förslag om att göra det olagligt att öppet visa att du är hbtq+person. Även andra länder i regionen, bland annat Kirgizistan, har antagit liknande lagar och förbjudit ”homosexuell propaganda”.

Ett av de värsta exemplen på hur långtgående konsekvenser dessa lagar fått är Tjetjenien, en delrepublik i Ryssland. I Tjetjenien har homosexuella förts bort från sina hem och arbetsplatser. Uppgifter om frihetsberövanden, övergrepp, tortyr och mord nådde världen och det talades om en utrensning. Putin förnekade, och fortsätter förneka, att någonting sådant har ägt rum. Såväl Sverige genom dåvarande utrikesminister Margot Wallström som EU har agerat i frågan.

Hbtq+personer i Ryssland har vittnat om hur de nya lagarna skapat en mer öppet hatisk stämning. I en intervju med Sveriges Radio berättade paret Julija och Anna, som bor i Moskva, om en allt mer hätsk stämning och allt större rädsla bland samkönade par.

– Hatet i samhället har ökat, sade Julija. Enligt lagen är det ju olagligt att vara homosexuell.

Turkiet

I juli 2020 meddelade streamingtjänsten Netflix att de skulle lägga ned den turkiska tv-produktionen If Only. Skälet var att myndigheterna i Turkiet hade pressat Netflix att ändra i manus eftersom en karaktär var homosexuell, men streamingtjänsten vägrade.

Exemplet är ett av många som visar att utvecklingen i Turkiet under flera år har hårdnat för hbtq+personer. Det är inte formellt olagligt att vara homosexuell, men attackerna och hatet har ökat. Hbtq+personer förföljs, trakasseras och misshandlas utan att få stöd från rättsapparaten.

Efter att president Erdogan slagit ned ett påstått kuppförsök 2016, som lett till att flera turkiska medborgare sökt och beviljats politisk asyl i Sverige, har tonen hårdnat än mer. Det har sedan dess varit i princip omöjligt att få tillstånd att arrangera Pride-festivaler.

Turkiets högsta religiösa ledare, Ali Erbas, har sagt att ”islam fördömer homosexualitet, som leder till virussjukdomar och orsakar förfall och förtappade generationer”.

Advokatsamfundet i Turkiet fördömde uttalandet och menade att det var hets mot folkgrupp, men president Erdogan gav Ali Erbas sitt stöd. Erdogan sade bland annat att all kritik av Erbas också är kritik av Turkiet. I sociala medier har hatet mot hbtq+personer exploderat och under coronakrisen 2020 sade Erdogan att landet, efter att covid-19 var besegrat, skulle inrikta sig mer på att bekämpa homosexualitet. »

Ungern

Sent en kväll i slutet av mars 2020 presenterade den ungerska regeringen en förändring av landets lagstiftning kring folkbokföring. Ändringen innebar att endast det kön en får vid födseln får anges i olika register.

Därmed blev det uttryckligen förbjudet att ändra juridiskt kön.

Att tillkännagivandet kom samma dag som den internationella dagen för transpersoners synliggörande anses vara en markering i sig självt. Det visade också att Ungern med sin högerkonservativa regering har samma tendenser som flera andra länder de senaste åren. En av premiärminister Victor Orbáns närmaste partikamrater jämställde i en debatt om samkönade pars rätt att adoptera homosexuella med pedofiler.

Hbtq+rörelsen i Ungern reagerade starkt och tackade bland annat för påminnelsen om att de som tror på allas lika värde aldrig får sluta kämpa eller luta sig tillbaka. En av företrädarna för Pride i Ungern, Camilla Peksa, menade att de intensifierade attackerna på hbtq+personer berodde på att migrationsfrågan inte längre väckte samma engagemang och polarisering bland medborgarna. Högerpopulismen behövde en ny måltavla, och valde ut hbtq+rörelsen. Det är förstås en petitess i sammanhanget – men ändå talande – att Ungern 2019 valde att dra sig ur Eurovision Song Contest med motiveringen att landets medier inte bör medverka i eller bevaka arrangemang som ger en positiv bild av hbtq+rörelsen.

Så sent som i december 2020 införde Ungern en ny lag där det slås fast att en familj består av en mamma – som är kvinna, en pappa – som är man, och eventuella barn som avlats på ”normal väg” av dessa båda. Vardagslivet för samkönade par med barn har därmed blivit minst sagt svår. •

Att fundera på

Tror du att det finns en risk att samma utveckling kan ske i Sverige?

Vunna kamper måste vinnas om och om igen

Det som hänt i dessa länder är långt ifrån unikt. Trots framgångar på många områden och i många länder används hbtq+personer ofta som slagträn för att minska utrymmet för mänskliga rättigheter. Ibland används ideologiska argument, ibland religiösa. Högerpopulister och konservativa utnyttjar argumenten för att stärka sin egen makt och flytta fokus från andra politiska frågor. Ofta handlar det helt enkelt om att spela på människors fördomar och inskränkande normer. Gemensamt för de här länderna är de som styr. Det är lag och rättvisa, hårdare tag, en tydlig grupp som ska pekas ut och beskylls för ett problem. Det är en framgångsrik retorik och metod, det har det alltid varit.

Det är inte alltid hbtq+personer som utsätts. Det kan lika ofta vara en etnisk eller religiös minoritet, kvinnor eller funktionsvarierade. Det påminner oss om att ja, det har gått åt rätt håll på en rad olika sätt, inte minst tycks människors attityder bli mer öppna och tillåtande. Men i polariseringens tid kan hbtq+personer ändå användas som måltavla, en grupp att rikta fokus mot och skylla på. Och vunna kamper måste vinnas om och om igen.

En organisation som spelar en stor och betydelsefull roll i det här är ILGA World. Det är en världsomspännande federation som arbetar för hbtq+personers rättigheter. I federationen ingår 1 679 organisationer i 162 länder (2020). ILGA Europe är en underorganisation som organiserar hbtq+organisationer runt om i Europa. Utöver att samla, stödja och organisera aktivister över hela världen ger ILGA ut en rapport, “State sponsored homophobia”.

Rapporten bygger på information inhämtad från hbtq+aktivister i dessa länder tillsammans med en redogörelse över varje lands lagstiftning. ILGA rankar också världens länder när det kommer till säkerheten för hbtq+personer. Sverige ligger på topp 10, men inte så högt som vi själva nog tror.

Vad ska vi göra nu?

I Socialdemokraternas hbtq+politiska program finns en rad krav på förändringar som återstår för att uppnå mänskliga rättigheter för alla, och möjligheten att använda dessa – för alla. HBT-Socialdemokrater har också en egen politisk plattform. Plattformen innehåller de övergripande ställningstaganden som förbundet driver i sin strävan efter ett mer öppet och välkomnande samhälle.

För er som vill fördjupa er ytterligare i dessa krav rekommenderar vi att ni läser och diskuterar dessa båda program.

I det här materialet har vi valt att lägga prioriteringarna i tre rubriker:

Internationell solidaritet
Att får vara den du är
Familjen

En fjärde prioritering är transpersoners rättigheter som kommer få en egen fördjupningsmodul. •

1 Internationell solidaritet

Internationell solidaritet är inbyggd i socialdemokratin. Vi har alltid förstått vår plats i världen, och vi har alltid tagit ansvar för att vi faktiskt haft en välfungerande socialistisk demokrati under decennier. Socialdemokraterna har varit, och är i allra högsta grad idag, en tydlig röst i den internationella debatten för människors lika värde och rätt. Det arbetet är av yttersta betydelse i en tid då konservativa och högerpopulister stärker sin position i stora delar av världen, inte minst i Europa. Forskningsinstitutet Freedom House mäter varje år friheten i världen. För fjortonde året i rad minskar friheten. Demokratiska länder blir mindre demokratiska och medborgares fri- och rättigheter minskar. Detta gäller inte minst för hbtq+personer. Socialdemokratin måste oavbrutet arbeta internationellt för att stärka och försvara hbtq+personers livsvillkor. År 2020 var homosexualitet och samkönat sex kriminaliserat i över 70 länder och förenat med dödsstraff i sex av dessa. Att tryggt och fritt vara hbtq+person, och inte riskera att dömas för det, är en mänsklig rättighet.

Det är socialdemokratins ansvar att stå för mänskliga rättigheter i alla kontakter med regimer, länder och världsledare oavsett om vi är regeringsbärare eller inte. Enkelt uttryckt handlar det om att uppmärksamma alla dem som står för acceptans och mänskliga rättigheter. Många gånger är deras arbete svårt och motståndet hårt.

Här har HBT-Socialdemokrater en viktig roll att fylla, både som förebild och som stöttande part – såväl med praktisk politik som med resurser. Till exempel är HBT-Socialdemokrater medlemmar i ILGA World och Olof Palme International Center där vi driver projekt och stöttar ekonomiskt och med kunskap.

Det handlar också om att aktivt arbeta för hbtq+rättigheter. Sverige ska i sitt nationella, europeiska och globala utvecklingssamarbete arbeta för att de som tar emot svenskt bistånd respekterar och arbetar för hbtq+personers rättigheter.

HBT-Socialdemokrater kräver bland annat att FN ska upprätta en ny konvention om avskaffande av all form av diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

HBT-Socialdemokrater ser det också som självklart att vi bereder skydd till de som riskerar förföljelse på grund av att de är hbtq+personer, inom ramen för asylsystemet. Allt fler människor är på flykt i världen och det krävs en bred internationell samverkan för att säkra ett humant och rättssäkert mottagande, inte minst för kvinnor, barn och hbtq+personer. Kvotsystemet fångar inte upp hbtq+personer eftersom de läger vi hämtar kvotfyktingar från ofta har lagstiftning mot hbtq+personer och det är därför inte möjligt att öppet berätta att en behöver skydd på grund av det. I många länder förvägras personer som lever med hiv att resa in, än mindre få vård.

Att verka för att hbtq+rättigheter stärks, att människor får tillgång till sina mänskliga rättigheter, gör att behovet att fly minskar. Så länge världen ser ut som den gör, friheten minskar och fler länder gör det omöjligt för hbtq+personer att leva fritt, måsteSverige se till att människor får skydd här.

2 Att få vara den du är

Det andra området som kräver förändring handlar om rätten att få vara den du är – i alla delar av samhället. I HBT-Socialdemokraters politiska plattform står det:

”Vår politik handlar om alla människors rätt till identitet, rätt att leva, rätt till våra kroppar och till vår sexualitet, oavsett bakgrund eller identitet. Vi strävar efter ett samhälle där människors identitet inte ses som ett hinder när en avviker från normen, utan tvärtom ses som tillgångar i ett öppet och välkomnande samhälle. Det handlar om rätt till kärlek och rätt att älska.”

Om det ska vara möjligt ställer det krav på hela samhället. Arbetet mot hatbrott, våld i nära relationer och hedersförtryck måste intensifieras. Många hbtq+personer utsätts för våld, hot och trakasserier, som förutom att vara djupt kränkande också leder till att många tystnar och döljer sin identitet. Alla som arbetar inom rättsväsendet måste ha kunskap om villkoren för hbtq+personer och det måste göras ordentliga kartläggningar av de brott som riktas mot personer för att de tillhör hbtq+gruppen, både ute i samhället och i familjerna.

För det andra ställer det krav på en rad sektorer.

Inom vården och omsorgen ska alla patienter och brukare bemötas med respekt och professionalism. De ska känna sig trygga och välkomna. Anställda inom hälso- och sjukvården, tandvården, psykiatrin, barn- och äldreomsorgen samt de som arbetar som personliga assistenter måste därför få öka sina kunskaper om hbtq+personers livssituation.

Inom skolan, där många unga tillbringar det mesta av sin vakna tid, måste alla kunna ta till sig kunskap under trygga former. Den svenska skolan ska stå för absolut nolltolerans vad gäller mobbning och kränkande behandling. Ungdomar som identifierar sig som hbtq+personer har ofta en extra jobbig situation i skolan och möts av stereotypa bilder och föreställningar och förväntas växa upp för att passa in i heteronormen. Även inom skolan är det viktigt att mötas av personal som har hbtq+kunskap och undervisningen bör genomsyras av ett normkritiskt perspektiv. Elevhälsan bör arbeta förebyggande med hbtq+frågor för att minska den psykiska ohälsan.

Inom arbetslivet är det helt avgörande att ingen mobbas eller diskrimineras på sin arbetsplats. Det krävs aktiva insatser för att motverka fördomar, okunskap och hbtq+-fientlighet. I själva verket är det enligt all forskning en enorm fördel med mångfald, vare sig det handlar om kön, bakgrund eller identitet, på en arbetsplats och i arbetslivet som helhet. Här krävs ett omfattande arbete för att medvetenheten ska öka.

Samma sak gäller förstås i det civila samhället. Inom organisationer och föreningsliv måste kunskaperna om mångfaldens fördelar och hbtq+personers villkor och rättigheter bli större. Organisationer som arbetar för och med hbtq+gruppen måste ha samma rätt till stöd som andra organisationer.

Det behöver inte vara frågan om medveten diskriminering för att situationer eller attityder ska skapa problem och upplevas som kränkande. Det kan lika gärna handla om brist på eftertanke och insikt. Ett förfluget ord. Några kommentarer i ren okunskap. Detta handlar inte minst om utbildning - om att ge kollegor, chefer, tjänstemän, personal, elever, lärare och andra grupper rätt verktyg att arbeta med. Kommuner och regioner bör ta fram handlingsplaner och utbildningsprogram och genomföra aktiva åtgärder för att säkra bra villkor för hbtq+personer inom alla dessa områden.

3 Familjen

Nyligen ändrades föräldrabalken så att båda föräldrar till barn som föds inom äktenskapet registreras automatiskt. Det vill säga att föräldrapresumtionen numera är könsneutral. Det var en viktig fråga som HBT-Socialdemokrater kämpat för under lång tid. För oss är självklart frågan om föräldraskap extra viktig. Socialdemokraterna är tydliga med att familjepolitiken behöver reformeras och förnyas. Bland annat vill Socialdemokraterna:

Att det görs en översyn av lagstiftningen så att fler personer än två kan bli vårdnadshavare.

Att Sverige aktivt driver på internationellt så att fler länder öppnar för att samkönade par kan få adoptera.

Att föräldraförsäkringen moderniseras och anpassas till olika familjekonstellationer.

HBT-Socialdemokrater anser att familjepolitiken behöver göras om helt, och inte lappas och lagas efter läge. På så vis kan vi få en modern familjepolitik, fler vägar till föräldraskap, tryggare barn och en föräldraförsäkring som passar alla föräldrar. Det är ingen lätt fråga, debatten om föräldraskap och barns rätt handlar i mångt och mycket om känslor.

Barnlängtan och barnrättighetsperspektivet väcker starka känslor hos nästan alla. Det viktiga är att sakliga argument kantar diskussionen och att vi inte låter normativa föreställningar om att ens könsidentitet påverkar ens förmåga att vara förälder styra. Som parti har vi sett till att familjebildning, förmågan att försörja sig själv och sin familj och självförverkligande är möjligt att kombinera. Vi anser inte längre att två föräldrar är det enda bästa för ett barn, utan såväl en som tre eller ännu fler ger trygga barn. Därför behöver vi se över föräldrabegreppet, utan att för den skull tappa barnperspektivet!

Diskussionsfrågor

Hbtq+ i världen

- Vilka bakslag vad gäller mänskliga rättigheter och hbtq+rättigheter skulle vi kunna se i Sverige kopplat till konservativa partier och extremhögern?
- Har du sett något bakslag i din kommun eller region?
- Har ni internationella samarbeten genom er organisation/förening? Hur ser situationen för hbtq+personer/kvinnor/mänskliga rättigheter ut i så fall? Lyfter ni de perspektiven?

Vad ska vi göra nu?

I avsnittet har vi gått igenom en rad olika krav som ställs i det socialdemokratiska hbtq+programmet.

- Vilka tre krav tycker du är viktigast? Varför?
- Finns det några krav du inte tycker behövs?
- Finns det några frågor där vi kan göra mer som socialdemokrater, i arbetarekommunen, s-föreningen etc, för att stärka hbtq+personers rättigheter i samhället?
- Finns det något du som individ och i din vardag kan göra för att stärka hbtq+personers rättigheter?

Examination

Skriv ned tre förändringar avseende normer eller lagstiftning som skulle göra störst skillnad för att hbtq+personers rättigheter ska vara samma som för hetereosexuella. Det kan handla om ekonomi, rättigheter, familjeförhållanden.

Formulera en konkret handling som kan leda till förändring. Motion, insändare, en aktivitet? Skicka in den, genomför den eller verkställ den!

HBT-Socialdemokrater